

”Ska vi ta upp det som hände igår, när mamma kastade din mobil i marken?”

”Melvin är ledsen för det som hände igår – orkar du prata om det nu?”

En väg ut ur våldet

KIBB — behandling för familjer där fysisk barnmisshandel förekommit

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

GLOBALA MÅLEN

för hållbar utveckling

Agenda 2030 och KIBB

KIBB som behandlingsmetod kan kopplas till flera globala mål i Agenda 2030. Behandlingen är ett sätt för kommuner och andra verksamheter att skapa ett hållbart samhälle lokalt. Barn som lever i socialt utsatta livssituationer och får stöd tidigt i livet, har större möjlighet att utvecklas till friska och välmående vuxna.

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

Stiftelsen Allmänna Barnhuset © 2020

Box 241 49, 104 519 Stockholm

Besöksadress: Linnégatan 89C

Org.nr: 802000-1072

Tel: +46 8 679 60 78

info@allmannabarnhuset.se

www.allmannabarnhuset.se

ISBN: 978-91-86759-44-5

Utgivningsdatum: Maj 2020

Ansvarig utgivare: Cecilia Sjölander

Illustrationer: Johan Andréasson, Hectornado AB

Publikationen kan laddas ner på: www.allmannabarnhuset.se

Innehåll

4 Inledning

5 Om behandlingen

9 Vad säger behandlaren?

10 Fungerar KIBB? Svenska forskningsresultat

13 Vad säger forskaren?

14 Utbildning i KIBB

16 Vad säger enhetschefen?

17 Metoder i Sverige

18 Vanliga frågor om KIBB

Inledning

Våld mot barn är ett allvarligt samhällsproblem. Majoriteten av de barn som kommer till socialtjänstens kännedom på grund av misstänkt barnmisshandel fortsätter bo kvar hemma hos sina föräldrar.¹ Behandlingsinsatsen KIBB syftar till att hjälpa föräldrar sluta använda våld och istället lära sig positiva föräldrastrategier. Parallellt får barnet möjlighet att bearbeta sina upplevelser med stöd av en egen behandlare. Våldet synliggörs, utifrån barnets perspektiv, och föräldern får konkret hjälp till förändring.

Våld mot barn har varit förbjudet i svensk lag sedan 1979. Det är varje förälders ansvar att fostra sitt barn utan våld. Men det är också socialtjänstens ansvar att hjälpa både barn och föräldrar i familjer där det ändå förekommer våld. I det arbetet är det viktigt att tydligt adressera våldet och erbjuda en insats som möter de behov hela familjen har - utan att backa för våldet.

Utöver KIBB finns det endast ett fåtal interventioner i Sverige med syftet att stödja familjer där våld förekommer. Bland dessa är det endast KIBB som är utvecklad för att hjälpa både barnet att bearbeta sina upplevelser och den våldsutövande föräldern att lära sig nya föräldrastrategier. Samtidigt får hela familjen behandling. KIBB skulle egentligen kunna beskrivas som tre behandlingar i en.

Barn från tre år och uppåt kan ingå i behandlingen och barnets berättelse om våldet är ut-

gångspunkten för behandlingen. Det är föräldrarna som får förhålla sig till barnets berättelse och inte tvärtom.

Behandlingen är utformad för barn och föräldrar där socialtjänsten bedömer att familjen ska fortsätta bo tillsammans - eller där barnet förväntas kunna återvända hem efter en kortare placering. När målsättningen är att barnet ska kunna fortsätta bo med sina föräldrar behöver föräldrarna förstå barnets känslor och tankar så de kan fortsätta hjälpa barnet bearbeta sina upplevelser.²

En studie från 2019 med 20 intervjuade barn som alla gått i KIBB visade att våldet hade upphört i samtliga familjer efter avslutad behandling. En annan studie från samma avhandling visar att barn som fått KIBB, hade mycket förhöjda frekvenser av ångest, depression, ilska, pts och dissociation innan behandlingen, och att symptomen efter behandlingen hade sjunkit till en normal nivå.³

Om behandlingen

- KIBB bedrivs i öppenvård med en träff i veckan.
- Barn och föräldrar har var sin behandlare som de sitter enskilt med under en del av behandlingen. Varje session avslutas med att familjen är samlad. Den gemensamma tiden förlängs succesivt allt eftersom behandlingen fortskrider och barnet känner sig tryggare med sin förälder.
- Behandlingen följer en strukturerad behandlingsmanual med särskilda teman varje vecka.
- KIBB innehåller fyra faser som tillsammans tar ca 16 veckor att genomföra.
- Våldet och föräldrarnas strategier är i fokus under hela behandlingen.

Barnbehandling

KIBB syftar till att hjälpa barn bearbeta sina våldsupplevelser. Under behandlingen exponeras de stegvis till material som knyter an till våld i syfte att förbereda dem för att bearbeta sina personliga upplevelser.

I den första fasen får barn bl.a. lära sig om våld och dess olika möjliga konsekvenser. Syftet är att hjälpa barnen att förstå sina egna reaktioner.

I den andra fasen lär sig barnen att identifiera, reglera och uttrycka sina känslor. Med stöd av sin behandlare lär barnet sig olika copingstrategier för att hantera känslor av oro och stress i syfte att hantera sin ångest. För att förstå och reglera sina känslor får barnet hjälp att förstå sambandet mellan sina tankar, känslor och beteenden. Många utsatta barn skuldbelägger sig själva för misshandeln. De tror att de gjort något fel som föranlett våldet. Därför är det centralt i KIBB att återkommande adressera de här tankarna för att försäkra barnet att de inte är ansvariga för föräldrarnas beteende och att våld alltid är den vuxnas ansvar. Detta tas också upp i samtal med föräldrarna, och föräldrarna uppmuntras att inför barnet ta ansvar för sitt beteende.

Barnets säkerhet kommer alltid i första hand och adresseras genom hela behandlingen. I den tredje fasen skapar familjen bland annat en trygghetsplan tillsammans. Planen innehåller

olika förmågor som de lärt sig under behandlingen. Syftet med planen är att öka familjens trygghet och ge möjligheter att påverka framtida händelser som kan kännas otäcka eller oroande. I behandlingens tredje fas får barnet också tid och utrymme att berätta om den våldshändelse som ledde till att familjen anmäldes till socialtjänsten eller polisen. Eftersom det kan vara en händelse som upplevs som obehaglig och otäck kan det behöva ta tid. Behandlaren hjälper barnet att förklara vad hen varit med om och hur föräldrarna betett sig. En viktig del är försäkra barnet om att hen inte bär ansvar för våldet.

I den sista fasen skriver barnet en traumaberättelse. En förutsättning för detta är att barnet känner sig trygg med föräldern och att våldet har upphört. Behandlaren uppmuntrar och hjälper barnet att berätta om en specifik våldshändelse. En del barn vill hellre rita eller spela upp händelsen, eller kanske använda dockor eller kort. Mindre barn kan behöva hjälp av behandlaren att skriva ner sin utsaga.

Traumaberättelsen delas senare med föräldrarna. Barnet övar tillsammans med behandlaren tills barnet känner sig redo att dela berättelsen med sina föräldrar. Föräldrarna kommer därefter att svara på barnets berättelse genom att läsa upp ett brev till barnet (se mer under *Föräldrarnas behandling*).

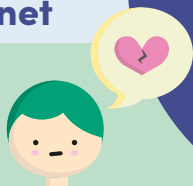
KIBB - i två rum och en korridor

Sessioner

1-3

4-7

Rum 1
Barnet

Skapa kontakt
Identifiera känslor
Tala om våldet

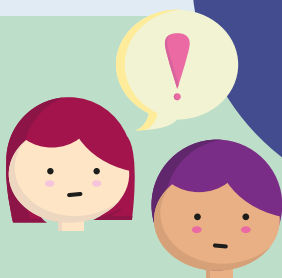
Uttrycka behov
Hantera känslor
Problemlösning

I korridoren kan
behandlarna
stämna av och
samordna.

K
O
R
R
I
D
O
R

K
O
R
R
I
D
O
R

Rum 2
Föräldrar

Konsekvenser av våldet
Engagemang
Att ge beröm

Lärande om våld
Hantera ilska
Föräldrastrategier

Gemensam
stund

Gemensamt
lärande

Avslutas med en
gemensam stund
som blir längre
mot slutet av
behandlingen.

Behandlingen pågår under 16 sessioner och sker i två separata rum. I den ena rummet träffar barnet en barnbehandlare och i det andra sitter föräldrarna samtidigt med en vuxenbehandlare. Varje session avslutas sedan gemensamt där föräldrarna bland annat får praktisera föräldrastراتيجier utan våld.

8-11

12-16

Skapa en trygghetsplan
Tala om säkerhet

Traumaberättelse
Skuldavlastning

KORRIDOR

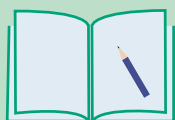
KORRIDOR

Skapa en trygghetsplan

Klargörandebrev
Ta ansvar för våldet

Träna
färdigheter

Hopp &
anknytning

Föräldrarnas behandling

Flera föräldrar som kommer till behandling har själva varit våldsutsatta i sin barndom. I den första fasen uppmuntras de att diskutera och processa sin våldsutsatthet. Det kan hjälpa föräldern att bättre förstå hur hans föräldrastil uppfattas av barnet. Föräldrarna uppmuntras att fundera på hur barnen kan vara påverkade av att växa upp i en våldsam miljö. Genom psykoedukation lär sig föräldrarna om barns utveckling och behov, men också konsekvenser av barnmisshandel. KIBB lär föräldrarna alternativa, icke-våldsinkluderande strategier. Föräldrarna lär sig aktivt lyssna på sitt barn, vilket också förbereder dem för att senare lyssna på barnets traumaberättelse. Behandlingen tar också upp vikten av att föräldern visar uppskattning för sitt barn, att bekräfta barnet och ge dem beröm.

I den andra fasen lär sig föräldrar förstå och uttrycka sina känslor. Det är vanligt att föräldrar behöver hjälp med att hantera sina känslor, så ilske-kontroll är en viktig del av behandlingen. Precis som barnen får föräldrarna lära sig hur tankar, känslor och beteende påverkar varandra.

Den tredje fasen handlar om att lägga upp rutiner för tillvaron där hemma. Genom att klargöra vilka förväntningar alla har på varandra och prata om vilka beteenden som är acceptabla

skapar familjen tillsammans en trygghetsplan. Planen innehåller bland annat kodord som alla kan använda när de upplever att känslorna börjar skena, platser dit var och en kan gå för att lugna ner sig, planer för hur alla kan lugna ner sig, men också planer för vad alla ska göra om någon inte klarar att lugna ner sig. Syftet är att skapa så pass tydliga rutiner så att barnet/barnen känner sig trygga hemma.

I sista fasen får föräldrarna ta del av barnets traumanarrativ om misshandeln och de läser det tillsammans med sin behandlare. En förutsättning för detta är att barnet vill att föräldern ska få ta del av berättelsen och att behandlaren bedömer att föräldrarna är redo för det. Under fasen klagörande kring misshandeln förbereder föräldrarna ett svar till barnet. Behandlaren hjälper föräldern skriva ett klagörande brev där föräldern tar ansvar för sitt våldsamma beteende och förklarar vad de har lärt sig i behandlingen och hur de tror att de kan förändra sitt föräldraskap mer positivt framöver. I sitt brev besvarar föräldern också eventuella rädslor, missförstånd eller annan oro som barnen har uttryckt i sin traumaberättelse. Behandlarna säkerställer att både barn och föräldrar är förberedda innan de delger varandra respektive berättelse/brev.

Vad säger behandlaren?

Emma Andersson
Behandlare i KIBB,
socialtjänsten,
Kristianstad kommun

Vilka är de främsta fördelarna med KIBB?

Det är att våldet är i fokus genom hela behandlingen. Redan från start, när familjen kommer till första mötet, finns ett mål formulerat som handlar om det våld som barnet har upplevt. Och eftersom behandlingen så tydligt fokuserar på bra och respektfullt bemötande brukar inte föräldrarna tycka att vi skuldbelägger dem. Det är jättebra att barnets problem - att mamma och eller pappa slår, går som en röd tråd genom hela behandlingen. Barnen blir lyssnade på genom hela behandlingen och känner sig stärkta.

Hur är det att behandla föräldrar och barn samtidigt?

Den främsta fördelen är att jag som behandlare får en bra bild av hur familjen fungerar tillsammans. När man sitter i skilda rum får barnen möjlighet att beskriva hur de upplever situationen hemma utan att mamma och pappa "rättar" dem. Föräldrarna kan i sin tur ge uttryck för vilka problem de upplever och önskar ha hjälp med utan att skuldbelägga barnen. Man kan sedan enskilt och under den gemensamma stunden jobba med händelser som skett under veckan så att föräldrarna bättre förstår barnens upplevelser och hittar andra sätt att bemöta barnen.

Hur är det att arbeta med KIBB i praktiken?

Att arbeta i par som föräldrabehandlare och barnbehandlare är tryggt och väldigt lärorikt. Man kan stämma av tillsammans hur behandlingen går och förbereda barn och föräldrar på vad de ska få träna på i de gemensamma stunderna. Hamnar man i situationer då en orosanmälan behöver göras kan man tillsammans göra en plan för det. Det är också väldigt bra att ha två par ögon på vad som händer i de gemensamma stunderna, där barnbehandlaren har extra fokus på hur barnen upplever olika situationer. Det är barnbehandlaren som avgör vad barnet/barnen orkar och klarar av i de gemensamma sessionerna. Manualen gör också att man inte missar viktiga moment och att man gör momenten i rätt ordning. Föräldra- och barnbehandlare gör också bedömningar kontinuerligt genom behandlingen för att försäkra sig om att barnen är trygga och upplever en förändring.

Hur skiljer sig KIBB från andra behandlingsmetoder?

Att barnen i det sista momentet blir lyssnade på och bemötta av sina föräldrar som tar ansvar för det våld som barnen upplevt tycker jag är den största vinsten med KIBB. Våldet är talbart och familjen kan förstå och hantera att barnen varit rädda och kanske kan bli det igen i liknande situationer. Och det är just det här som skiljer KIBB från övriga behandlingsmetoder, att man arbetar med den "förövande föräldern" tillsammans med den andra föräldern, om de bor ihop, och med barnet. Det innebär att man är extra noga med att barnen har tillåtelse från föräldrarna att prata om våldet och hur de upplever situationen hemma. KIBB riktar sig även till hela familjen, det vill säga syskon och eventuellt nya partners om de bor ihop med föräldern. KIBB innehåller många olika moment som tillsammans bidrar till ett helhetsperspektiv runt barnet/barnen.

Finns det andra fördelar med KIBB?

Behandlare som arbetar med KIBB blir tryggare med att prata om våld, och det brukar sprida sig även till den handläggare som ska utreda våldet. Det finns ju ett tydligt barnfokus i KIBB, så handläggarnas roll att ha barnets berättelse i fokus vid utformandet av mål och vid uppstartsmötena gör att rollerna mellan handläggaren och behandlaren blir tydligare. Som KIBB-behandlare börjar man också leva som man lär vilket innebär att man blir bra på att ge även kollegor positiv feedback, och det sprider sig i resten av arbetsgruppen! Det är jobbigt och slitsamt att arbeta med KIBB men när vändpunkterna i familjerna kommer så blir man som behandlare väldigt upplyft och den glädje man känner med de familjer som lyckas sprider sig i personalgruppen. Att det finns nätverks träffar för KIBB-behandlare gör att man kan få tips om nytt material att använda, få tips och råd om man kör fast och hålla sig uppdaterad på både manual och ny kunskap om att jobba med våld och trauma.

I vilka lägen ska KIBB inte användas och varför?

KIBB ska inte användas där bedömningen är att våldet är så grovt att barnen inte ska bo med sina föräldrar. KIBB ska inte heller användas vid misstanke om hedersvåld eller våld mellan föräldrarna då det kan leda till en ökad risk för barnet eller den utsatta partnern. KIBB bör inte heller användas när det finns en pågående vårdnadstvist, eftersom barnen då kan hamna i lojalitetskonflikter som gör att de inte känner sig trygga att prata utifrån sina egna upplevelser.

Fungerar KIBB?

Svenska forskningsresultat

I samband med att KIBB introducerades i Sverige 2007 genomfördes en pilotstudie som visade goda resultat för metoden.⁴

2019 presenterades en avhandling som bl.a. undersöker utfallet för KIBB som behandlingsinsats, Putting words to child physical abuse: Possible consequences, the process of disclosure, and effects of treatment av Johanna Thulin, lektor vid Linnéuniversitetet.⁵ I avhandlingen finns två delstudier där KIBB behandlas. En kvalitativ del där 20 barn mellan 9 och 17 år intervjuas och en kvantitativ studie som mäter effekterna av KIBB.

I den kvantitativa studien deltog 80 barn vid första mättillfället där de fick skatta sina erfarenheter av våld samt upplevelser av ångest, depression, ilska, pts och dissociation innan behandlingen. Studien mäter sedan effekterna av KIBB över tid.

Resultat - Kvalitativ studie

Barnen hade en positiv helhetsbild av sitt deltagande i KIBB. De beskrev hur behandlingen hjälpt dem komma närmre sina föräldrar och må bättre. Barnen uppskattade strukturen på behandlingen. De tyckte om upplägget både för att de fick möjlighet att prata ostört med en egen behandlare, komma till tals och känna sig lyssnade på, men också för att de fick en inblick i vad föräldrarna pratat om. Tiden själv med en behandlare gjorde att det fanns möjlighet att skapa en tillitsfull relation.

Alla barnen beskrev att våldet upphörde. De noterade att deras föräldrar använde olika sätt att lugna ner sig och hantera sin ilska utan att det gick ut över dem, till exempel andas djupt eller räkna till tio. När barnen inte längre var rädda för sina föräldrar kunde de närma sig dem på ett annat sätt och vågade prata mer med dem.

Traumaberättelsen central

En viktig del i behandlingen är att barnet skriver en traumaberättelse. När barnet är redo delas berättelsen med föräldrarna. Genom att skriva berättelsen blir barnets upplevelse och förståelse av våldet återigen det centrala som föräldern får förhålla sig till.

Det, breven vi gjorde det gjorde en rejäl, en djävulusisk stor skillnad alltså det, alltså det, alltså om kurvan gick från noll till tio så var väl det åtta direkt alltså det var precis som att det behövdes bara det. [...] Ja. Det blev liksom en lättnad, alltså det var ju precis som att nu fick jag ju säga det som de hade förträngt eller inte vill komma ihåg. [...] Ja man såg det på dem att de tog åt sig. Nu i efterhand, då när jag satt där trodde jag att de inte brydde sig men de gjorde de. [...] Man märker på dem, de hade nog inte varit så annorlunda alltså om vi inte gått här. Då hade jag väl inte ens förmodligen bara bott med dem. [...] Mm breven var det som gjorde, alltså, det bästa. Det var det jag tyckte var det bästa.

Pojke 16 år

Föräldrarna får senare svara på barnets berättelse med att skriva ett brev till barnet och läsa det högt för hen. Flera barn lyfter fram både skrivandet och lyssnandet som en av de viktigaste delarna i behandlingen.

Föräldrarna skriver tillsammans med föräldrabehandlaren ett klargörande-brev där de beskriver vad de lärt sig i behandling, hur de tror att de ska agera framöver, och tar ansvar för det våld de utövade. Under en gemensam session läser de brevet högt för barnet.

För en del barn var det första gången de hörde sina föräldrar prata om sina känslor och erkänna att de gjort fel. Att få en ursäkt av sin förälder beskrevs som en betydelsefull upplevelse.

Alltså innan så tyckte jag att det skulle bli jättejobbigt och jag tror att jag blev mer så här tagen av fars brev eftersom han varit den som varit så himla stängd innan för mamma har ju kunnat vara lite känslös och det var ju väldigt jag ville ju höra hennes brev också men man jag blev väldigt förvånad över fars brev för han liksom beskrev det så som alltså han sa typ att själv skämdes över att han gjorde det och han har aldrig gjort det innan utan han har alltid flyttat över problemet på barnen typ. [...] Och att han alltid gör rätt men nu förklarade eller nu så skrev han att det han gjorde var fel typ.

Flicka 14 år

Även om de flesta barnen visste att det är förbjudet att slå barn i Sverige hade de ändå tagit på sig skulden för våldet. När en förälder uttryckte att det var deras fel avlastades barnen

från känslor av skuld. Barnen uttryckte hur viktigt det var att höra det, och också att behandlingarna återkommande påtalade att våldet inte var deras fel.

Sammanfattningsvis visar resultaten att barnen uppskattar KIBB. Behandlingen hade hjälpt dem på flera olika sätt:

- **Barnen behövde inte längre leva i rädsla för att utsättas för våld.**
- **De kunde söka och få stöd från sina föräldrar.**
- **Barnen beskrev en närmre relation till föräldrarna.**
- **De tyckte det kändes bättre att vara hemma. En del barn trodde inte att de hade kunnat bo kvar hemma utan KIBB.**
- **Barnen tyckte att behandlingen var barnvänlig och de kände sig delaktiga och informerade om vad som skulle hända.**
- **Behandlingen adresserade tydligt det som var anledningen till anmälan till socialtjänsten; det våld barnet varit utsatt för.**
- **Många barn beskrev att det var första gången de fick höra en vuxen berätta för deras föräldrar att det är fel att slå barn.**

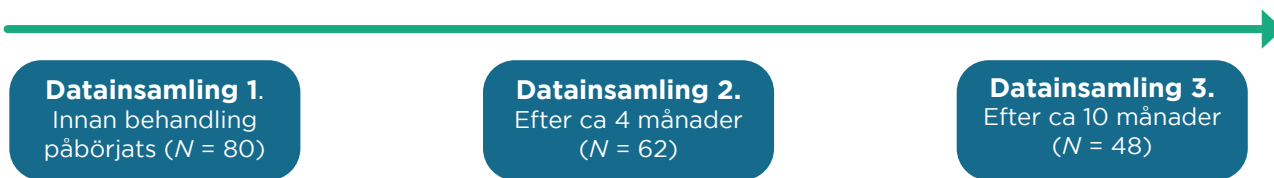
Gemensam förståelseram

När föräldrarna tar del av barnets traumaberättelse skapas också en gemensam förståelseram för barnets upplevelser. Både barn och föräldrar får möjlighet att uttrycka sina känslor, och föräldrarna får stöd i att ta ansvar för våldet. Flera barn betonade vikten av detta och kognitiva förvrängningar (där barnet skuldbelägger sig själv) kan adresseras. Då målsättningen är att barnet ska kunna fortsätta bo med sina föräldrar behöver föräldrarna förstå barnets känslor och tankar så de kan fortsätta hjälpa barnet bearbeta sina upplevelser.⁶

Resultat effektstudie

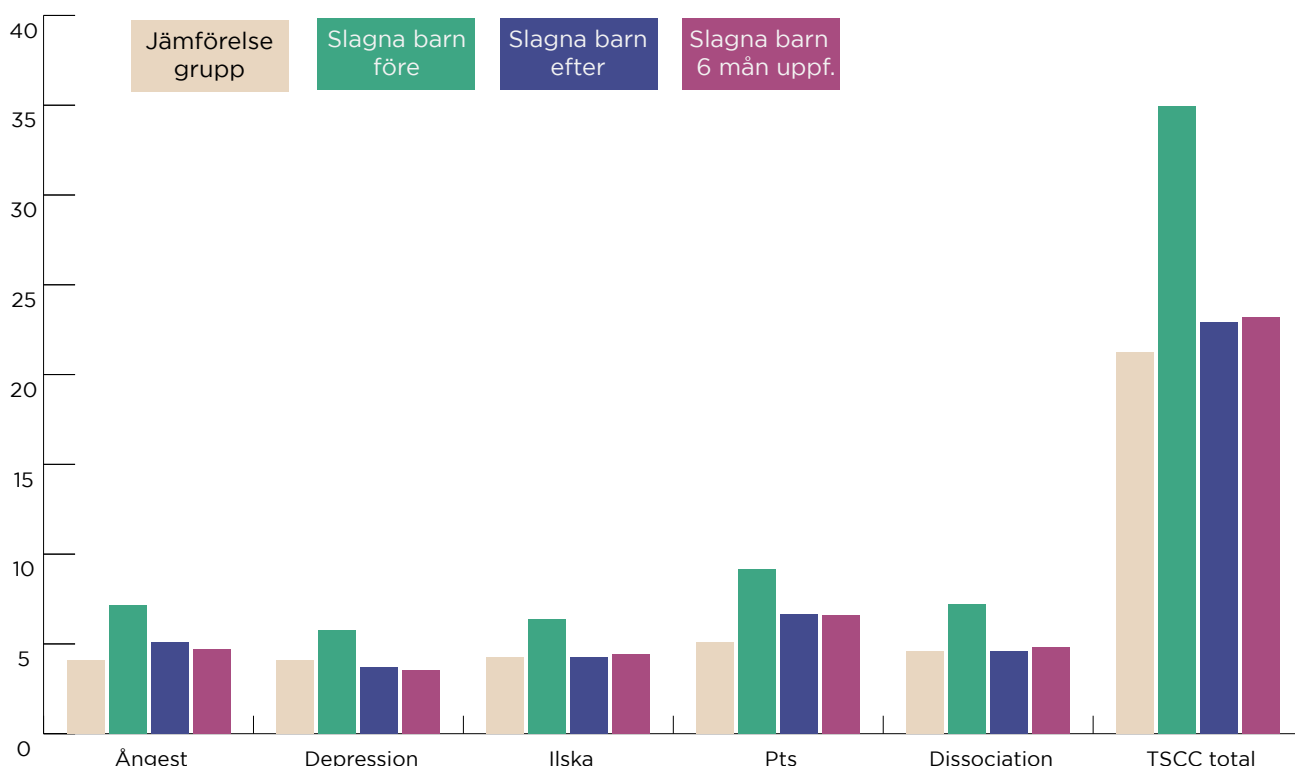
För att studera effekten av KIBB användes en studiedesign som omfattade tre mättillfällen.⁷ Barnen fick fylla i olika självskattningsformulär: Innan de började i behandling, efter avslutad behandling och sex månader efter avslutad behandling.

Totalt deltog 62 barn vid eftermätningen och 48 barn vid sex månaders-uppföljningen. Resultaten visar att de våldsutsatta barnen skattade en signifikant minskning av föräldrars våldsutövande efter behandling, med bibehållen effekt efter sex månader. Vidare så skattade de signifikant ökat välmående avseende alla variabler⁸ utom ångest vid behandlingens slut. Vid uppföljningen sex månader senare visade sig effekten kvarstå, och då hade även delskalan ångest reducerats signifikant.

För att ytterligare studera behandlingens effekt användes en studiedesign där resultaten jämförs med ett så kallat normvärde. Blir nivåerna jämförbara utan signifikanta skillnader indikerar det att den kliniska gruppen inte enbart förbättrat sitt mående utan tillfrisknat.⁹ Normvär-

det är vad värdet anses vara i en representativ grupp i befolkningen, i det här fallet en grupp bestående av 702 skolbarn. Resultaten visar att de våldsutsatta barnen hade signifikant högre symptom till följd av trauma än jämförelsegruppen innan KIBB-behandling avseende samtliga undersökta symptom. Efter behandling fanns inte längre några skillnader avseende barnens skattningar av nivåer av depression, ilska och dissociation. Den positiva effekten kvarstod vid uppföljningen efter sex månader, tillsammans med reduktion även för symptom på ångest. Resultaten visar såväl på våldets påverkan på barn, men också barns möjlighet att med rätt stöd och hjälp förbättra sitt mående till nivåer i jämförelse med en representativ grupp barn.

Tabell 1. Förändring i symptombelastning

Vad säger forskaren?

Johanna Thulin
Lektor, institutionen
för socialt arbete,
Linnéuniversitetet

Vad är unikt med KIBB?

Från barnens synvinkel är det unika att de blivit lyssnade på från det att de avslöjat sin våldsutsatthet. Den vuxna de har berättat för har slagit larm till socialtjänsten, och socialtjänsten har därefter erbjudit familjen en insats som möter de behov barnet har påtalat, dvs att hjälpa föräldrarna sluta använda våld. KIBB är en behandling som vänder sig till hela familjen och innehåller specifik behandling för både barn och förälder. KIBB fokuserar både på att hjälpa den våldsutövande föräldern förändra sitt beteende och bli en mer positiv, närvarande och engagerad förälder men också på att hjälpa barnet bearbeta sina upplevelser av våldet. I de fall där målsättningen är att en familj ska fortsätta leva tillsammans behöver alla berörda få hjälp utifrån sitt perspektiv och sin roll. KIBB backar inte för de svåra konsekvenserna av våldet, varken ur barn- eller föräldraperspektiv.

Varför fungerar KIBB?

KIBB är både en gedigen föräldrabehandling som syftar till att lära föräldern positiva föräldrastrategier och vikten av en nära och engagerad relation till sitt barn, men fokuserar också på det som är familjens huvudproblem; våldet. En del vuxna, också de som arbetar inom socialt arbete och psykiatri, har tidigare haft svårt att närma sig föräldrars våld mot barn. I KIBB får de verktyg hur våldet ska adresseras och hur de konkret kan hjälpa föräldern både inse våldets skadliga konsekvenser för barnet, men också vinsterna med att agera på ett positivt sätt. För barnen är det oerhört värdefullt att

deras berättelse om våld är i centrum och att de inte behöver anpassa sig efter andra förklaringsmodeller. Föräldern får hjälp att ta in barnets upplevelse och svara på den och barnet får sina upplevelser validerade.

Hur kan vi hjälpa barn att berätta om våld?

Genom att ta oss tid att lyssna på barn. Många barn försöker berätta men vuxna vill inte riktigt lyssna och sedan agera vidare genom att anmäla till socialtjänsten. Skola och förskola kan hjälpa barn genom att dels erbjuda tillitsfulla relationer där barn kan känna förtroende för de vuxna, men det är också viktigt att de tar upp ämnen som barnmisshandel och barns rättigheter. På så sätt förstår barn att de inte är ensamma om sin upplevelse, och förhoppningsvis att det finns hjälp att få. Det finns många pedagogiska verktyg att använda i temaarbete och lektioner inom förskola/skola. När den vuxna tar upp svåra ämnen visar de också för barnen att de klarar av att prata om de sakerna, vilket kan öka barnets förtroende för den vuxna. Barn kan också vara oroliga för vad som ska hända efter att de har berättat, och det behöver vuxna också hjälpa dem förstå.

Hur påverkar våldet relationen mellan barnet och föräldrarna?

Våldet påverkar relationen på många sätt och det kan vara olika för olika barn. Men det finns inga positiva effekter av att vara våldsutsatt! Det är vanligt att barn som varit utsatta känner att de inte är lika känslomässigt nära sina föräldrar som barn som inte blir slagna. De känner inte att deras föräldrar är lika tillgängliga och engagerade i deras liv. Är ett barn rädd för att föräldern ska bli arg och tycka att de stör så är det svårt att be om hjälp med läxläsning eller få tröst om det hänt något i exempelvis skolan. En del barn vet inte när våldet ska komma att ske och de lever med en ständig rädsla för att bli utsatta. Det kan göra att de undviker sina föräldrar och försöker anpassa sig på olika sätt för att inte öka föräldrarnas stress eller ilska.

Utbildning i KIBB

KIBB-utbildningen pågår under 7-10 månaders tid och avslutas med certifiering. Kärnan i utbildningen är de lärandeseminarier som sker vid 4 olika tillfällen under året. Varje seminarium är ett flerdagars internat på en konferensgård.

Mellan seminarierna sker förberedelser och inläsning av material. Under utbildningen utför varje deltagare en KIBB-behandling av en familj. Behandlingen sker med stöd av en KIBB-utbildare som ger telefonhandledning vid 12 tillfällen.

Under utbildningen praktiseras alla de faser och moment som KIBB innehåller. Praktiska övningar varvas med instudering. Erfarenhetsutbyte mellan deltagarna är också en viktig komponent.

Utbildningen följer noggrant den manual med tillhörande arbetsblad som utgör själva kärnan i KIBB.

Totalt beräknas ca en dag i veckan under ett års tid gå åt till att genomföra KIBB-utbildningen.

LÄRANDESEMINARIER

Handledning på behandling av en familj sker parallellt under hela utbildningen

1

Översikt

Behandling, manual & utbildning

Baskunskap

Barnmisshandel, barn & trauma, bedömningsinstrument

Teori och övningsmoment

Inledande fasen av KIBB (session 1-3)

Handledning

Indelning i grupper & planering

2

Översikt

Uppföljning av implementering & påbörjade behandlingar

Teori och övningsmoment

Mittfasen av KIBB (session 4-11)

Handledning

Självomsorg som behandlare

3

Översikt

Uppföljning av behandling & teamarbete

Teori och övningsmoment

Slutfasen av KIBB (session 12-16)

Handledning

Förbereda examination

4

Uppföljning & aktuella frågor

Fördjupningsmoment

Centrala teman

Implementering av KIBB i verksamheten

Deltagarnas chefer deltar sista dagen

Erfarenhetsutbyte

Verktyg och tips från deltagarna

Avslutning

Examination, kvalitetssäkring genom nätverk & handledning

Vad säger enhetschefen?

Linda Hörnsten
Enhetschef för
familjebehandling,
Umeå kommun

Vad gjorde att ni bestämde er för KIBB?

När vi gjorde en översyn för att identifiera vilka familjer vi gav insatser till framkom det att en stor del av de familjer som kom till oss hade inslag av fysiskt och psykiskt våld. Det var en problematik som socialtjänsten varken hade kunskap om, eller verktyg att arbeta med.

När politiken gav oss riktningen att arbeta med de mest utsatta barnen insåg vi att det var angeläget att fokusera på våld. Kommunens avdelning för stöd och utveckling hjälpte oss att se över vilka metoder som Socialstyrelsen rekommenderade och våra behandlare var sedan delaktiga i att välja KIBB som den metod socialtjänsten i Umeå erbjuder dessa familjer.

Ser du några vinster med att arbeta med KIBB?

När några utvalda behandlare hade gått KIBB bjöds socialsekreterare och chefer in för att få dragningar kring metoden och lite praktiska exempel på arbetssättet. Genom att visa att behandlarna är bekväma med att prata om och arbeta med våld, så kan nu också socialsekreterarna hantera problematiken i utredningsförandet.

När socialsekreterarna blir tryggade med att våldet kommer att hanteras under behandlingen så vågar de också lyfta upp och synliggöra det i familjen. Det gör att utsatta barn i vår kommun kan få hjälp och stöd.

En annan vinst är att barnen kan bli av med sina traumasymptom, och det minskar inte bara lidandet hos dem själva utan det förändrar också beteendet vilket gynnar klimatet både i familjen och i skolan. I vår verksamhet har det till och med visat sig att två barn har haft traumasymptom som gett samma symptom som neuropsykiatrisk diagnos, vilket har medfört att barnen efter behandling blivit både symptom och diagnosfria.

När politiken gav oss riktningen att arbeta med de mest utsatta barnen insåg vi att det var angeläget att fokusera på våld.

Har KIBB förändrat arbetssituationen/miljön på din enhet på något sätt?

Det har varit mycket värt för behandlarnas egen trygghet för att arbeta med så svåra saker att få en gedigen utbildning och en metod att hålla sig i. Genom att metoden har evidens och att behandlarna kontinuerligt får metodhandledning så ger det behandlingen ramar och behandlarna stöd.

Jag ville ju att det skulle bli bättre. Och jag kände typ efter varje gång så blev det lite bättre för i början pratade jag och pappa inte alls. Vi pratade aldrig med varandra, vi bråkade hela tiden och sen nu kan vi sitta och prata och vi skriker inte på varandra och sånt och vi kan umgås vi kunde liksom inte vara nära varandra innan.

Flicka 15 år

Metoder i Sverige

- för familjer där barn utsatts för fysisk barnmisshandel och barnet fortsätter leva med eller träffar den våldsutövande föräldern

Insatser för barn som ska fortsätta leva tillsammans med en förälder som utövat våld förutsätter noggranna skyddsbedömningar före, under och efter behandlingen. Behandlingsmodeller som sammanför barnet och den våldsutövande föräldern anses inte lämpliga vid hög risk för nytt våld eller vid sexuella övergrepp, pågående våld mellan föräldrarna, allvarligt missbruk eller hot, våld eller förtryck mot barnet eller dess föräldrar från familj, släkt eller annat utökat kollektiv.

Kognitiv integrerad behandling vid barnmisshandel (KIBB) är avsedd för barn 3–17 år som utsatts för fysisk barnmisshandel och som ska fortsätta träffa den våldsutövande föräldern. Förutsättningar för att inleda behandling är att barnet och den våldsutövande föräldern kan genomföra den tillsammans och att föräldrarna tillstår behov av hjälp i sitt föräldraskap utifrån att barnet berättat om våld. Effektstudier redovisas i denna rapport.

Project support är en behandlingsmodell avsedd för barn 3–9 år med beteendeproblem och deras föräldrar som använt inkonsekvent och hård uppfostran. Studier har visat att metoden kan minska våld och försummelse av föräldern mot barnet.¹⁰

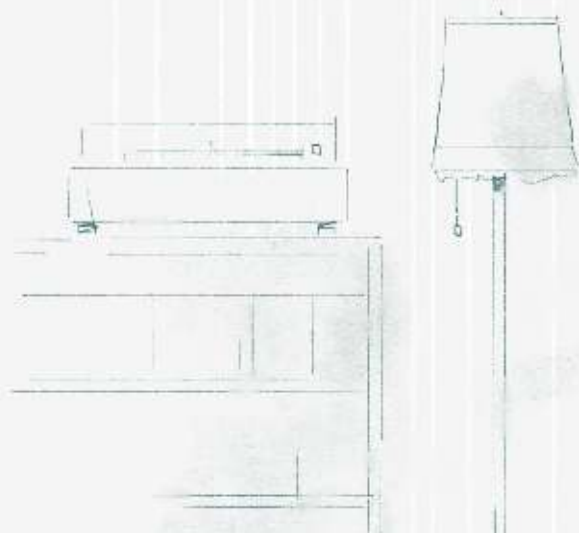
KIBB och Project Support är de två behandlingsformer som särskilt rekommenderas för denna målgrupp i svensk behandlingslitteratur och riktlinjer.¹¹

Efter barnförhöret är en modell för stöd och information till barn och föräldrar i direkt anslutning till att barnet hörts av polisen på grund av misstanke om barnmisshandel. Modellen sprids i Sverige och utvärdering planeras. Efter barnförhöret kan vara en bra ingång för att sedan kunna erbjuda en läkande behandling för familjen.¹²

Tryggare barn är ett föräldrastödsprogram för föräldrar inom socialtjänsten som fått en orosanmälan om våld eller kränkning mot barn. Det är en kurs i lugnt föräldraskap där fokus ligger på att stärka relationen och att förebygga risk-situationer mellan barn och föräldrar. Forskning om metoden pågår.¹³

Signs of Safety är en modell för att säkerställa barns säkerhet och skydd under barnavårdsutredning och uppföljning. I modellen ingår struktur för riskbedömning, säkerhetsplanering och uppföljning samt lösningsfokuserad metodik för samtal.¹⁴

Parent Child Interaction Therapy (PCIT) är en behandling som fokuserar på interaktion mellan barn 2–7 år och förälder med syfte att stärka relationen mellan barn och föräldrar och som studier visat kan minska våld och försummelse av föräldern mot barnet. Metoden används dock sällan i Sverige.¹⁵

Vanliga frågor om KIBB

Vilka barn passar det för?

Behandlingen är anpassad för barn i åldrarna 3-17 som utsatts för fysisk misshandel av förälder. Misshandeln ska inte vara av så allvarlig karaktär så att socialtjänsten bedömt att barnet inte kan bo hemma med förövande förälder. Om barnet är tillfälligt placerat med planerad hemflytt kan det däremot vara lämpligt med KIBB. Om det bedömts att barnet inte kan bo med föräldern, är KIBB alltså inte rätt alternativ. KIBB är inte lämpligt vid sexuella övergrepp, hedersrelaterat våld eller förtryck.

Måste föräldrarna ha erkänt våldsutövandet?

KIBB bygger på barnets egen berättelse om våldet och att det kommit en anmälan till socialtjänsten. Det är en förutsättning att föräldrarna i någon mån erkänner problem i föräldraskapet i relation till att barnet berättat om våld och visar en vilja att förändra sitt beteende och lära sig nya föräldrastrategier utan våldsutövande. Föräldrarna ska heller inte ha ett aktivt missbruk eller en psykisk sjukdom.

Hur kan ni ha barnet tillsammans med den som slagit?

KIBB är till för barn där socialtjänsten bedömt att barnet kan leva med den förälder som slagit. Det innebär sällan att våldet bearbetats eller att oron för nytt våld försvunnit. I KIBB talas öppet om våldet, alla tendenser till nytt våld följs upp och riskbedömningar görs kontinuerligt för att säkerställa att barnet inte far illa. Barnbehandlaren lägger mycket tid på att skapa en trygg relation till barnet. Många barn som fått KIBB har själva uttryckt att de inte hade kunnat bo kvar hemma utan behandlingen.

Fungerar behandlingen och upphör våldet?

Den forskning som finns om KIBB visar på mycket goda resultat av behandlingsmetoden. Både barn och föräldrar visar på förbättrad psykisk hälsa efter behandlingen, med minskat/upphört våld i familjen och en bättre relation mellan barn och förälder.

Varför är utbildningen så omfattande?

Det är ett stort ansvar att ha våldsutsatta barn i behandling tillsammans med den/de föräldrar som utövat våldet. KIBB är en effektiv behandling förutsatt att behandlarna kan metoden väl och genomför alla moment. Utbildningens fyra seminarier fokuserar på olika faser i behandlingen vilka deltagarna parallellt med utbildningen praktiserar under handledning. Internatundervisning ger deltagarna bästa förutsättningar att öva och bli trygga i det förhållningssätt som krävs för att kunna hjälpa familjerna på ett effektivt sätt, sätta stopp för våldet och minska risken att barnet utsätts för nytt våld.

Vad är skillnaden mellan KIBB och andra liknande metoder?

Vi har nämnt några olika metoder som finns för målgruppen. KIBB är den enda metoden som ger behandling till både barnet och föräldrarna parallellt. Behandlingen är dessutom riktad till ett brett åldersspann och alla i familjen som påverkats av våldet. KIBB hjälper den våldsutövande föräldern sluta använda våld. Föräldern får lära sig mer positiva föräldrastrategier medan det utsatta barnet får hjälp att bearbeta sina upplevelser. I de gemensamma sessionerna får familjen också hjälp att öka det positiva samspelet.

Referenser

KIBB är den svenska benämningen på CPC-CBT, Combined Parent-Child Cognitive Behavioral Therapy:

Runyon, M. K., & Deblinger, E. (2013). *Combined Parent-Child Cognitive Behavioral Therapy. An Approach to Empower Families At-Risk for Physical Abuse. Therapist Guide*. Oxford, England: Oxford University Press.

1. Lindell, C. & Svedin, C. G., (2006). Social Services Provided for Physically Abused Children: A Four Year Follow-Up Study in Sweden. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 5-6, 597-616.
2. Dittman, I. & Jensen, T. K. (2014). Giving a Voice to Traumatized Youth Experiences With Trauma-Focused Cognitive Behavioral Therapy. *Child Abuse & Neglect*, 38, 1221–1230.
3. Thulin, J. (2019). *Putting Words to Child Physical Abuse : Possible Consequences, the Process of Disclosure, and Effects of Treatment. From Children's Perspectives*. Doctoral Thesis. Växjö, Linnaeus University Press.
4. Kjellgren, C., Svedin, C., & Nilsson, D. (2013). Child Physical Abuse — Experiences of Combined Treatment for Children and their Parents: A Pilot Study. *Child Care in Practice*, 19, 275–290.
5. Thulin, J. (2019). *Putting Words to Child Physical Abuse : Possible Consequences, the Process of Disclosure, and Effects of Treatment. From Children's Perspectives*. Doctoral Thesis. Växjö, Linnaeus University Press.
6. Dittman, I. & Jensen, T. K. (2014). Giving a Voice to Traumatized Youth Experiences With Trauma-Focused Cognitive Behavioral Therapy. *Child Abuse & Neglect*, 38, 1221–1230.
7. Samtliga statistiska beräkningar och anledningar till bortfall återfinns i Thulin, J., Nilsson, D., Svedin, C G., & Kjellgren, C. (2019). Outcomes of CPC-CBT in Sweden Concerning Psychosocial Well-Being and Parenting Practice: *Children's Perspectives. Research on Social Work Practice*, 1-9.
8. Mätt med formuläret Trauma Symptom Checklist for Children (TSCC).
9. Westbrook, D., & Kirk, J. (2007). The Clinical Effectiveness of Cognitive Behaviour Therapy: Outcome for a Large Sample of Adults Treated in Routine Practice. *Behaviour Research and Therapy*, 45, 1703-1704.
10. SBU. *Öppenvårdsinsatser för familjer där barn utsätts för våld och försummelse. En systematisk översikt och utvärdering inklusive ekonomiska och etiska aspekter*. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU); 2018.
11. SFBUP. *Riktlinje trauma & stress 2019*. Svenska föreningen för barn- och ungdomspsykiatri (SFBUP); 2019.

Nilsson, D., Svedin, CG. (2017). *Kunskapsöversikt om stöd och behandling för barn som utsatts för sexuella övergrepp och fysisk misshandel*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Bidö, S., Mannheimer, M. & Samuelberg, P. (2018). *Traumatisering hos barn – En handbok*. Natur & Kultur.

Almqvist, K., Norlén, A. & Tingberg, B. (2019). *Barn, unga och trauma - Att uppmärksamma, förstå och hjälpa*. Natur & Kultur.
12. Elfström, E., Landberg, Å. & Olofsson, G. (2017). *Efter barnförhöret - En modell för att ge stöd och information till barn och föräldrar vid misstanke om barnmisshandel*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
13. <https://www.ipsykologi.se/projekt/tryggarebarn>
14. Östberg, F. Wiklund, S. & Backlund, Å. (2018). *Signs-of-Safety i praktiken - En studie om användning i Stockholms län*. FoU Södertörns skriftserie nr 164/18.
15. SBU. *Öppenvårdsinsatser för familjer där barn utsätts för våld och försummelse. En systematisk översikt och utvärdering inklusive ekonomiska och etiska aspekter*. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU); 2018.

En väg ut ur våldet

KIBB – behandling för familjer där fysisk barnmisshandel förekommit

Majoriteten av de barn i Sverige som kommer till socialtjänstens kännedom på grund av misstänkt barnmisshandel fortsätter bo kvar hemma hos sina föräldrar. För de flesta barn gäller detta utan att våldet bearbetats eller att oron för nytt våld har försvunnit.

Barnkonventionen är tydlig – ”barnet ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld”. Samtidigt omfattar flera av de globala målen i Agenda 2030 barns hälsa och utveckling och ett av dem är att eliminera alla former av våld mot barn (mål 16:2).

KIBB (Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel) är en behandlingsinsats för familjer där det finns misstanke om barnmisshandel. Det är den enda metoden i Sverige som erbjuder hjälp till såväl barnen, föräldrarna och hela familjen samtidigt.

KIBB innehåller tre parallella behandlingar:

- Barnet får bearbeta sina upplevelser
- Den våldsutövande föräldern lär sig nya positiva föräldrastrategier
- Hela familjen får familjebehandling

Forskning från 2019 som undersökte effekterna av KIBB visar att föräldrars våldsutövande minskade signifikant efter avslutad behandling.

Den här publikationen ger en inblick i behandlingsinsatsen KIBB ur såväl barns som olika yrkesverksammas perspektiv. Den innehåller också en sammanfattning av två forskningsstudier om KIBB.

Hur KIBB går till:

- Bedrivs i öppenvård med en träff i veckan
- Barn och föräldrar har var sin behandlare som de sitter enskilt med. Varje session avslutas med att alla är samlade.
- Behandlingen följer en strukturerad behandlingsmanual med 16 olika sessioner att gå igenom, en per vecka.
- Våldet och föräldrarnas strategier är i fokus under hela behandlingen

”När politiken gav oss riktningen att arbeta med de mest utsatta barnen insåg vi att det var angeläget att fokusera på våld. ...våra behandlare var sedan delaktiga i att välja KIBB som den metod socialtjänsten i Umeå erbjuder dessa familjer. När socialsekreterarna blir tryggade med att våldet kommer att hanteras under behandlingen så vågar de också lyfta upp och synliggöra det i familjen. Det gör att utsatta barn i vår kommun kan få hjälp och stöd.”

Linda Hörnsten – enhetschef, Umeå Kommun

Utbildningar i KIBB genomförs av Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Stiftelsen Allmänna Barnhuset är en statlig stiftelse med uppdrag att stödja metod- och kunskapsutveckling i syfte att stärka barn och ungdomar i socialt utsatta situationer. Vårt arbete utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, och fokuserar på att öka kompetensen hos professionella som möter barn, genom att utveckla och sprida kunskap från forskning och praktik. Vi driver egna utvecklingsprojekt, anordnar konferenser och seminarier samt ger ut rapporter i aktuella frågor. www.allmannabarnhuset.se